

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

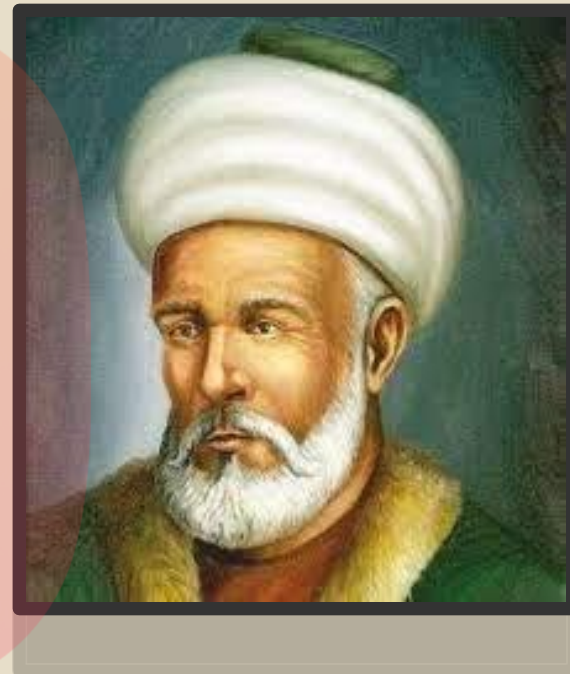
مهدیه شریفی پور

شهرستان بندر خمیر

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۴۰۱

www.my-dars.ir

نسب فن منطق به عقل و فکر مانند
نسبت فن نحو به زبان و الفاظ است.
پس همان طور که علم نحو به بیان
قوانین الفاظ می پردازد، علم منطق
نیز به بیان قوانین تفکر می پردازد.

«فارابی ، احصاء العلوم»

مای درس

گروه آموزشی عصر
www.my-dars.ir

اهداف کلی: آن چه در این درس می آموزیم:

• قضیه شرطی و اقسام آن.

• اقسام قضیه شرطی منفصل.

• قیاس استثنایی و اقسام آن.

• حالات چهارگانه قیاس استثنایی اتصالی.

• حالات چهارگانه قیاس استثنایی انفصالی حقیقی.

۱

۲

۳

۴

۵

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

اهداف جزئی: آن چه که بعد از پایان درس فراگیر باید بتواند:

• قضیه شرطی و اقسام آن را بشناسد.

۱

• اقسام قضیه شرطی منفصل را بداند.

۲

• قیاس استثنایی و اقسام آن تشخیص دهد.

۳

• حالات چهارگانه قیاس استثنایی اتصالی را بیان کند.

۴

• حالات چهارگانه قیاس استثنایی انفصالی حقیقی بداند.

۵

مای درس

www.my-dars.ir

قضیه شرطی و اقسام آن؟

مای دارس

گروه آموزش و کنکور
www.my-dars.ir

در این گونه قضایا به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم می شود.

قضیه شرطی:

در این گونه قضایا به پیوستگی و اتصال و ملازمه دو نسبت حکم می شود.

شرطی متصل:

در این گونه قضایا به گسستگی و انفصال میان دو نسبت حکم می شود.

شرطی منفصل:

قیاسی که عین نتیجه یا نقیض آن در یکی از مقدمات استدلال ذکر شده باشد.

قیاس استثنایی:

اگر مقدمه اول قیاس استثنایی یک قضیه شرطی متصل باشد به آن قیاس استثنایی متصل می گویند.

قیاس استثنایی اتصالی:

اگر مقدمه اول قیاس استثنایی یک قضیه شرطی منفصل باشد به آن قیاس استثنایی منفصل می گویند.

قیاس استثنایی انفصالی:

قضیه شرطی متصل: در این گونه قضایا به پیوستگی و اتصال
و ملازمه دو نسبت حکم می شود.

❖ اگر باران ببارد آن گاه زمین خیس می شود.
در این مثال وجود یک حکم و نسبت مشروط و وابسته
به وجود حکم و نسبتی دیگر است.

مقدم

اجزای قضیه شرطی:

تالی

اگر باران ببارد آن گاه زمین خیس می شود.

مقدم **مای درس** تالی

www.my-dars.ir

قضیه شرطی منفصل:
به گسستگی، انفصال و عناد (یعنی ناسازگاری) دو یا چند نسبت
حکم شده است.

❖ عدد یا زوج است یا فرد.

❖ کتاب یا منطق است یا فلسفه.

ساختار قضایای شرطی منفصل «یا - یا» است.

مای درس

www.my-dars.ir

اقسام قضایای شرطی منفصل:

الف: منفصل حقیقی.

ب: منفصل مانعه الجمع.

ج: منفصل مانعه الرفع.

مای درس

گروه آموزشی و فرهنگی
www.my-dars.ir

درمنفصل حقیقی هر دو بخش قضیه، هم زمان صادق و هم زمان کاذب نیستند و انفصال میان این دو بخش قضایا، انفصالی حقیقی و تام است.

www.my-dars.ir

امکان داره یک عدد طبیعی، هم
زوج باشه هم فرد؟ **خیر**

امکان داره یک عدد طبیعی زوج
نباشه، فرد هم نباشه؟ **خیر**

راه تشخیص منفصل حقیقی

مثال: عدد طبیعی یا زوج است یا فرد:

الف: آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل، با هم صادق باشد؟ **خیر**

ب: آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل، با هم کاذب باشد؟ **خیر**

چنین قضایایی را منفصل حقیقی می گویند.

www.my-dars.ir

منفصل مانعه الجمع

راه تشخیص منفصل غیر قابل جمع در صدق:

برای تشخیص ، دو سوال قبلی را پرسید اگر فقط پاسخ سوال اول منفی باشد، آن قضیه منفصل غیر قابل جمع در صدق است.

مای دارس

گروه آموزش و تدریس

www.my-dars.ir

امکان دارد فردا هم دوشنبه باشد ، هم سه شنبه؟ **خیر**

امکان دارد فردا دوشنبه نباشد، سه شنبه هم نباشد؟ **بله، ممکنه یک روز دیگه باشه.**

راه تشخیص منفصل غیرقابل جمع در صدق

مثال: فردا یا دوشنبه است یا سه شنبه:

الف: آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل ، با هم صادق باشد؟ **خیر**

ب: آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل ، با هم کاذب باشد؟ **بله**

چنین قضایایی را منفصل غیرقابل جمع در صدق گویند.

در منفصل غیر قابل جمع در کذب دو بخش قضیه، قابل جمع در کذب نیستند، اما می توانند قابل جمع در صدق باشند.

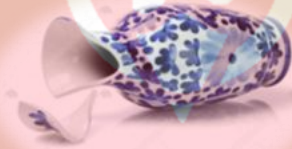

راه تشخیص منفصل غیر قابل جمع در کذب

برای تشخیص، دو سوال قبلی را پرسید اگر فقط پاسخ سوال دوم منفی باشد، آن قضیه منفصل غیر قابل جمع در کذب است.

مثال: در این اتاق فقط علی و رضا حضور داشتند، پس این گلدان را یا «علی شکسته است یا رضا»

الف: آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل ، با هم صادق باشد؟ **بله**
ب: آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل ، با هم کاذب باشد؟ **خیر**

این قضیه منفصل **غیرقابل جمع در کذب** است زیرا نمی شود **هیچ** کدام گلدان را نشکسته باشند، اما ممکن است هر دو در شکستن آن دخیل بوده باشند.

مای درس

قیاس استثنایی قیاسی است که عین نتیجه یا نقیض آن در یکی از مقدمات استدلال ذکر شده است. مانند:

اگر باران می بارد، هوا ابری است. هوا ابری نیست، پس باران نمی بارد.

در مثال بالا نقیض نتیجه «باران می بارد» در مقدمه اول ذکر شده است.

قیاس استثنایی از دو مقدمه تشکیل می شود:

یک مقدمه شرطی «خواه متصل یا منفصل» + یک مقدمه حملی ← حملی
مانند:

مقدمه اول: اگر جاده بسته باشد، مسافران نمی آیند «شرطی متصل»

مقدمه دوم: مسافران می آیند «حملی»

مقدمه اول: لفظ یا مفرد است یا مرکب «شرطی منفصل»

مقدمه دوم: لفظ مفرد است «حملی»

نتیجه: پس جاده بسته نیست «حملی»

نتیجه: پس مرکب نیست «حملی»

استثنای اتصالی

انفصالی حقیقی

انفصالی غیرقابل جمع در صدق

انفصالی غیرقابل جمع در کذب

استثنای انفصالی

قیاس استثنایی

مای درس

www.my-dars.ir

قیاس استثنایی متصل: قیاسی که مقدمه اول آن شرطی متصل و مقدمه دوم آن حملی

است که در این صورت برای مقدمه دوم

چهار حالت قابل فرض وجود دارد

که دو تا از آن ها معتبر است.

الف: وضع مقدم ب: رفع تالی

حالات معتبر
قیاس استثنایی
اتصال

وضع مقدم

رفع تالی

قاعده وضع مقدم: ← اثبات مقدم اثبات تالی

مثال:

اگر ← از بخاری برقی استفاده کرده باشد،

«اثبات مقدم»

انگاہ ← اتاق گرم شده است.

«اثبات تالی»

قاعده رفع تالی: ← الف: نفی تالی ب: نفی مقدم

مثال:

اگر از بخاری برقی استفاده کرده باشد، انگاہ اتاق گرم شده است.

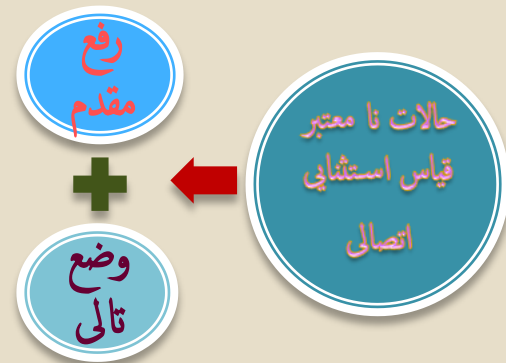
اتاق گرم نشده است. «نفی تالی» روه آموزشی عصر

پس از بخاری برقی استفاده نکرده است. «نفی مقدم»

www.maydars.ir

اگر در قیاس استثنایی اتصالی، رفع مقدم صورت بگیرد آن قیاس نامعتبر است
ومغالطه محسوب می‌گردد «مغالطه رفع مقدم»
مانند:

اگر امروز جمعه باشد تعطیل است.
امروز جمعه نیست «رفع مقدم»
پس تعطیل نیست «نتیجه نادرست» «این قیاس رفع مقدم است و نمی‌توان نتیجه
ای قطعی از آن گرفت و گفت که «پس تعطیل نیست». زیرا تعطیل شدن دلایل
دیگری از جمله بارش برف، آلودگی هوا، تعطیلات رسمی و... نیز دارد.

اگر در قیاس استثنایی اتصالی، وضع تالی صورت بگیرد آن قیاس نامعتبر است ومغالطه محسوب می‌گردد. «مغالطه وضع تالی»
مانند:

اگر امروز جمعه باشد تعطیل است
امروز تعطیل است «وضع تالی»
پس جمعه است «نتیجه نادرست» همانطور که مشاهده می‌کنید این قیاس «وضع تالی» است نمی‌توان نتیجه ای قطعی از آن گرفت و
گفت «پس جمعه است» زیرا فقط جمعه ها تعطیل نیست و ممکن است به دلیل دیگری یکی دیگر از روزهای هفته نیز تعطیل شود

قیاس استثنای انفصالی:

❖ قیاس انفصالی حقیقی

❖ قیاس انفصالی غیر قابل صدق در جمع.

❖ قیاس انفصالی غیر قابل جمع در کذب.

از آن جایی که سه نوع قضیه منفصل داریم، قیاس استثنایی منفصل نیز به سه قسم تقسیم می شود.

قیاس استثنایی منفصل حقیقی:

الف: یکی از مقدمات این قیاس، قضیه منفصل حقیقی و دیگری یک قضیه حملی است.

قضیه منفصل حقیقی + قضیه حملی ← حملی

ب: در این قیاس از اثبات هر بخش از قضیه، نفی بخش دیگر و از نفی هر بخش، اثبات بخش دیگر به دست می آید. به عبارت دیگر چهار حالت وجود دارد:

- ❖ وضع جزء اول: «اثبات جزء اول» ← رفع جزء دوم «نفی جزء دوم»
- ❖ رفع جزء اول: «نفی جزء اول» ← وضع جزء دوم «اثبات جزء دوم»
- ❖ وضع جزء دوم: «اثبات جزء دوم» ← رفع جزء اول «نفی جزء اول»
- ❖ رفع جزء دوم: «نفی جزء دوم» ← وضع جزء اول «اثبات جزء اول»

هر چهار حالت هم معتبر هستند

اثبات یکی از طرفین ← نفی طرف دیگر
مانند: نفی یکی از طرفین ← اثبات طرف دیگر
مانند:

یا این عدد طبیعی زوج است یا فرد.

این عدد طبیعی زوج است «اثبات جزء اول»

پس این عدد طبیعی فرد نیست «نفی جزء دوم»

یا این عدد طبیعی زوج است یا فرد.

این عدد طبیعی زوج نیست «نفی جزء اول»

پس این عدد طبیعی فرد است «اثبات جزء دوم»

توجه توجه

یادگیری این مطالب اختیاری است.

❖ الف: قیاس انفصالی غیر قابل جمع در صدق.

❖ ب: قیاس انفصالی غیر قابل جمع در کذب.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

سوالات تشریحی :

۱- اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

الف: قضیه شرطی. به قضایایی که در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم شود.

ب: قضیه شرطی متصل. در این گونه قضایا به پیوستگی و اتصال و ملازمه دو نسبت حکم شده است.

ج: قضیه شرطی منفصل. در این گونه قضایا به گسستگی و انفصال و عناد دویا چند نسبت حکم شده است.

۲- مقصود از مغالطه «وضع مقدم و رفع تالی» چیست؟ مقصود نفی مقدم و اثبات تالی است.

۳- اقسام قضیه شرطی را نام ببرید. شرطی متصل - شرطی منفصل

۴- برای هر کدام از موارد زیر یک مثال کاربردی بنویسید.

الف: وضع مقدم: اگر قیمت دلار افزایش یابد، همه چیز گران می شود. قیمت دلار افزایش یافت پس قیمت همه چیز گران می شود.

ب: مغالطه رفع مقدم: اگر صاحب پسری شوم نام او را علی می گذارم. صاحب پسری نشدم. پس نام او را علی نمی گذارم.

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

سوالات

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید.

۱- در جملات شرطی متصل به بخش شرط و جواب شرط قضیه..... می گویند. **مقدم- تالی**

۲- در قضیه منفصل هر دو قضیه، همزمان نمی توانند صادق یا کاذب باشند. **حقیقی**

۳- به قضیه منفصل حقیقی، انفصال و حقیقی نیز گفته می شود. **تام**

۴- قضیه «سور یا کلی است یا جزئی» قضیه شرطی منفصل است. **حقیقی**

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

سوالات

تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام غلط می باشد؟

۱- در قیاس استثنایی منفصل حقیقی چهار حالت دارد نتیجه قطعی و معتبر است. **درست**

۲- مقصود از نفی مقدم و اثبات تالی ، همان رفع تالی و وضع مقدم است. **نادرست**

۳- در قضیه منفصل منفصل غیرقابل جمع در کذب هر دو قضیه، همزمان نمی توانند صادق یا

کاذب باشند. **نادرست**

۴- قضیه «سور یا کلی است یا جزئی» قضیه شرطی منفصل حقیقی است. **درست**

مای درس
گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

با تشکر از توجه
شما عزیزان

شریفی پور

پایان

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir